

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Університет Ауреля Влайку (Румунія)
Центральна бібліотека Болгарської академії наук (Болгарія)
Коледж Санта-Фе (США)
Державний університет Сан-Паулу(Бразилія)
Університет Метрополітен Лондон (Великобританія)
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)
Державний архів Полтавської області
Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи

**МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

23 листопада 2023 року

Полтава

критичного мислення, навичок вирішення проблем, розвитку навичок візуальної соціальної комунікації.

Таким чином, технології обробки графічної інформації є важливим компонентом сучасної освіти. Вони мають ряд переваг, які роблять їх необхідними для успішної діяльності фахівців в сучасному світі.

Джерела та література

1. Освітня програма «Документознавство, керування документаційними процесами» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Маріупольський державний університет: офіційний веб-сайт. URL: <https://mu.edu.ua/uk/educational-programs/dokumentoznavstvo-keruvannya-dokumentacijnimi-procesami>.

2. Петрова Ірина, Кудлай В'ячеслав. Фахова підготовка в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Маріупольському державному університеті: 20 років досвіду. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, № 3, 2023. URL: <https://journals.uran.ua/bdi/article/view/291000>.

Людмила Чередник

м. Полтава

СУДОВА РИТОРИКА ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ЮРИДИЧНИХ НАПРЯМКІВ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Риторика» має вагому роль в системі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право.

Риторика як наука і мистецтво ефективної усної переконуючої комунікації, безумовно, становить фундамент професіоналізму лідерів суспільства різних сфер діяльності, зокрема адвоката, прокурора, судді.

Метою навчальної дисципліни «Риторика» є формування знань про теоретичні основи риторики та судового красномовства, застосування на практиці набутих ораторських умінь і навичок.

Знання з риторики допоможуть скеровувати розвиток пріоритетних духовних цінностей, якими є інтелектуальна самостійність та оперативність мислення, здатність до творчого пошуку різних імовірних варіантів розв'язання проблеми та вміння ґрунтовно й логічно подавати інформацію, забезпечуючи її достатньою системою аргументів, уміння цивілізовано переконувати та спростовувати думки опонента, навички міжкультурної комунікації та мовленнєвої культури.

Оволодіння знаннями про основні теоретичні засади риторики ґрунтується на тісному взаємозв'язку з іншими навчальними дисциплінами, зокрема з такими, як «Українська мова за професійним спрямуванням», «Історія української та зарубіжної культури», «Етика» та ін.

Варто наголосити, що класична риторика понад 2000 років є одним із основних предметів навчання в багатьох країнах світу і має тривалу традицію викладання в XVII - XIX ст. Як один з нових навчальних курсів у системі сучасної вищої освіти в Україні «Риторика» повертається із фактичного забуття та дискредитації.

Нагадаємо, що українське ораторське мистецтво було відомо ще з часів Київської Русі. Поширенню риторичних традицій сприяли: прийняття християнства, проповідь, яка відігравала роль наймасовішого пропагандистського засобу, діяльність солунських братів Кирила і Мефодія, що заклали основи слов'янської писемності й переклали основну богословську літературу[1, с. 48]. Саме тоді у Київській Русі з'явилися збірники перекладних та оригінальних риторичних творів, які уславлювали персонажів міфології, філософії і художньої літератури стародавніх Греції та Риму.

У подальшому риторика в Україні розвивалася на основі античної та західнокатолицької (Сарабевський, Ориховський, Княткевич та ін.) традицій, що були «започатковані митрополитом Петром Могилою, який дбав про осучаснення Православ'я» [4, с. 118]. Та найглибшим її джерелом стала грецька патристика(учення отців церкви).Це була галузь, що розвивалася надзвичайно інтенсивно.

Кінець XVII – початок XVIII ст. – це часи розквіту риторики як навчальної дисципліни, коли вона викладалась у Києво-Могилянській академії.

Варто підкреслити, що у Києво-Могилянській академії студенти вивчали риторику протягом одного року. Риторика була живою наукою, яка готувала до життя, давала «хліб»: спудеї (як тоді називали студентів) вчилися складати різні проповіді і найбільш вправні й талановиті могли робити це за гроші.

Прикметно, що кожний викладач, який читав цей курс обов'язково писав власний підручник з риторики. Більше того, якщо він вдруге викладав риторику, то його підручник зазнавав значних змін. Як зазначають дослідники: «Це дає підставу говорити про наявність якогось гласного чи негласного припису, що зобов'язував викладачів до початку занять мати власний курс лекцій. Така традиція, що неухильно дотримувалась з року в рік, позитивно впливала на розвиток творчої думки викладачів і студентів, які, наслідуючи представлені викладачами зразки, імітували їх, вчилися складати власні промови, поздоровлення, панегірики, листи» [4, с. 136].

Певний розквіт курсів риторики припадає на кінець XVII - початок XVIII ст. Переважна більшість курсів у XVII – XVIII ст. мали світський характер. Питання гомілетики, церковно-богословського красномовства розглядалися досить побіжно, зазвичай, наприкінці курсу поряд з іншими

типами промов. Зразком для підручників була антична теорія красномовства, насамперед доробок Аристотеля, Цицерона, Квінтіліана.

Курси риторики склались із п'яти розділів: винахід, розташування, словесне вираження, запам'ятовування і виголошення[3, с. 57]. Крім того, велика увага приділялась теорії трьох стилів: високого, середнього і простого. Кожним з них рекомендувалось користуватися, з огляду на критерій доречності.

Серед українських знавців риторики ХІХ ст. виділяється Костянтин Зеленецький, який викладав в Рішельєвському ліцеї в Одесі й написав кілька посібників, які перевидавалися і в ХХ ст.

Академічне красномовство в Україні, хоча й не рідною мовою, в ХІХ ст. набувало сили. Визначними професорами-лекторами були Михайло Максимович, перший ректор Київського університету, Володимир Антонович, професор цього ж університету, голова Історичного товариства Нестора-Літописця. Відомим ученим-лектором та публіцистом був Михайло Драгоманов, громадський діяч, один з батьків української національної ідеї. Він читав лекції в гімназії, в Київському та Софійському університетах, був одним із засновників учительських курсів для українських народних шкіл, ініціатором створення україномовних підручників. Серед видатних українських ораторів слід назвати також Миколу Міхновського, Євгена Чикаленка, Сергія Єфремова, Михайла Грушевського та багатьох інших.

У час розбудови Української держави відродження національної української культурної спадщини, зокрема й риторичної, необхідні інтелектуальні особистості, професійні правники, політики, викладачі. Майстерне володіння словом набуває особливо великого значення.

Відомо, що юридичній практиці на якість судових процесів впливають: загальна ерудиція, професійна майстерність оратора, вміння публічно говорити, підготовка до промови. Водночас, культура мовлення –

специфічний індикатор комунікативної культури, яка є значущим компонентом гуманістичного мислення, риторичної культури особистості. Тобто, уведення навчальної дисципліни «Риторика» до освітньо-професійної програми 081 Право є вагомим аргументом у вивченні юридичного красномовства адвоката, прокурора, судді.

Загалом поняття «судове (юридичне) красномовство (судова риторика) – це ораторські виступи учасників судочинства в процесі розгляду кримінальних, цивільних та адміністративних справ [2, с. 12].

У процесі навчання студенти-правники мають ознайомитися з історією розвитку риторики від античності до сьогодення; засвоїти загальні поняття про красномовство та його жанри, зміст риторики як науки і навчальної дисципліни, усвідомити й запам'ятати систему понять, оволодіти риторичною термінологією; оволодіти знаннями з основоположних розділів класичної риторики; засвоїти етапи, шляхи та особливості розвитку риторики в Україні; знати предмет, закони будови, види судових промов (обвинувальної, захисної та ін.), складники культури судової промови та етичні вимоги до судового ратора.

Крім того, студенти мають навчитися аналізувати та оцінювати усні виступи, складати план і тези виступу, виступати публічно.

Під час навчання мають використовуватися різні методи навчання: словесні, наочні та практичні. Викладач має також урізноманітнювати форми роботи: крім класичних (лекція, практичне заняття), використовувати й такі, як: робота в групах, кейси, проблемні ситуації тощо).

Сформовані риторичні вміння допоможуть з гідністю долати проблеми і труднощі спілкування, уникати комунікативних девіацій і непорозумінь, досконало, ефективно й відповідно до законів національної логосфери користуватися мовними ресурсами під час створення текстів промов, різних за метою, завданнями, жанрами.

Отже, курс «Риторика» для підготовки студентів спеціальності 081 Право зорієнтовано на вдосконалення професійної мовленнєвої діяльності з метою досягнення її більшої ефективності. Крім того, він також має сприяти оволодінню нормами літературної української мови.

Джерела та література

1. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку: Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2011. 248 с.
2. Молдован В. В. Судова риторика: Київ : Юрінком Інтер, 2020. 496 с.
3. Овчиннікова А. Риторика як суспільно-культурне явище. Київ: Гельветика, 2020. 176 с.
4. Сагач Г. М. Риторика : навч. посібник. Київ : Ін Юре, 2000. 568 с.

Анастасія Андибор

Наук. керівник – д.і.н., ст. наук. співробітник Федотова О. О.

м. Київ

РЕФЕРУВАННЯ ЯК ПРОЦЕС ЗГОРТАННЯ ПЕРВИННОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Інтенсивне збільшення потоків наукової інформації спричинило виникнення значної кількості реферативних журналів. Паралельно із становленням світового павутиння – мережі Інтернет, починаючи з середини ХХ ст., стали формуватися електронні реферативні бази даних. На даний момент, за умов ведення конкурентної розвідки та наявності чималих обсягів інформаційних джерел до реферативних журналів висуваються принципово нові вимоги. Так, вони мають пропонувати якісний змістовий контент, забезпечити зручний алгоритм пошуку інформаційних даних, а також гарантувати оптимальні умови задля ефективної реалізації наукометричних досліджень.

Слід зазначити, що десь 70% актуальних інформаційних відомостей дослідники беруть зі статей наукових журналів, книжкових видань,